

Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger

Oppdrag kulturminnevern

Innen kulturminnefeltet utfører AM oppdrag innen følgende områder:

1. Forvaltning i henhold til kulturminneloven, inklusive § 10-undersøkelser
2. Andre institusjoners kjøp av tjenester knyttet til kulturminneloven
3. Salg av naturvitenskapelige tjenester
4. Salg av konserveringstjenester

Vedr. punkt 1.

Om lag 80 % av omsetningen innen kulturminnefeltet stammer fra oppgaver knyttet til kulturminnelovens § 10. Arkeologisk museum er rette myndighet til å foreta arkeologiske undersøkelser i Rogaland. Størrelsen på oppdragene varierer fra år til år; mellom 16 og 24 mill. kr. de siste fem åra.

Alle faste kulturminner eldre enn reformasjonen (1536) er automatisk vernet ved Lov om kulturminner av 1978 med seinere endringer (unntak: mynter eldre enn 1650, stående byggverk eldre enn 1649, skipsfunn med last og samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk vernet). Fylkeskommunene har førstelinjesansvaret i hht. kulturminneloven og deres oppdrag i planbehandlingen er å løse konflikter mellom tiltak og automatisk fredete kulturminner. Tiltakshaver kan imidlertid søke Riksantikvaren om dispensasjon fra kulturminneloven. Fylkeskommunene og landsdelsmuseene skal i slike tilfeller gi faglige råd til Riksantikvaren. Det er det samlede kulturminnevernets syn at dispensasjon kun skal gis unntaksvis – kulturminner er en ikke fornybar ressurs. Dette er mao et felt hvor museet ikke kan påvirke oppdragsmengden. For å løse oppgaven må det være fast tilsatte arkeologer, naturvitere, konservatorer, fotografer, administrativt personale samt korttidsengasjerte felpersonell. Utgifter til særskilt gransking av kulturminner dekkes av tiltakshaver (kulturminnelovens § 10).

Arkeologisk museum er rette myndighet mht forvaltning av løse kulturminner (og dokumentasjon knyttet til dette) i Rogaland (kulturminnelovens § 12). Funnene kommer fra egne/NIKUs utgravinger, Rogaland fylkeskommune/NIKUs registreringer samt privatpersoner. Arbeid knyttet til førstnevnte kategori dekkes av tiltakshaver, utgifter til mottak av funn fra privatpersoner og fra fylkeskommunens/NIKUs § 9- registreringer dekkes av basisbevilgningene fra Kunnskapsdepartementet.

NIKU (Norsk institutt for kulturminnegransking) er i dag rette myndighet til å foreta utgravinger i middelalderbyer og kirker/klostre (og ruiner) mens Stavanger Museum er rette myndighet til å foreta marinarkeologiske undersøkelser i Rogaland.

Risiko

Oppdragsmengden knyttet til arkeologisk undersøkelser kan variere fra år til år. Omfanget er avhengig av det generelle utbyggingsnivået i fylket, i hvilken grad fylkeskommunen kan unngå

konflikt mellom utbygging og kulturminner på planstadiet og i hvilken grad Riksantikvaren innvilger dispensasjon fra kulturminneloven. Over tid er imidlertid volumet relativt konstant for denne lovpålagte oppgaven.

Økt inntjening

Museet kan ikke øke inntjeningen, dvs. øke volumet knyttet til arkeologiske undersøkelser. Det arbeides imidlertid med å få dekket utgifter til saksbehandling og mottak av funn. Kulturminneloven sorterer under Miljøverndepartementet, mens utgifter til saksbehandling, dvs. tilråding i dispensasjonssaker dekkes av basisbevilgningene fra Kunnskapsdepartementet. Disse utgiftene kan ikke belastes tiltakshaver og museet bruker 1,3 årsverk til dette arbeidet (om lag 2000 timer per år). Videre bruker museet 0,7 årsverk til mottak av funn (katalogisering, konservering, magasinerings) fra fylkeskommunens (og i noen grad NIKUs) § 9-registreringer. Til sammen utgjør dette to årsverk. Arkeologisk museum har, som de fire øvrige landsdelsmuseene, etter forespørsel fra Kunnskapsdepartementet utarbeidet et notat vedr. dette. UHR M arbeider også for å få finansiert disse stillingene.

Målet er å få Miljøverndepartementet via Riksantikvaren til å finansiere 1,3 stilling og gi fylkeskommunene/NIKU pålegg om å legge funnbehandling inn i budsjettene i forbindelse med § 9-registreringene. Til sammen vil dette utgjøre vel 1,5 - 2 mill. kr.

Videre, dersom AM får overført myndighet til å foreta marinarkeologiske undersøkelser samt ansvar for utgravinger i middelalderbyen Stavanger og kirker/kloster mm, kan volumet knyttet til de arkeologiske undersøkelser øke.

Vedr. punkt 2

Flere aktører kjøper tjenester av Arkeologisk museum knyttet til KML.

Riksantikvaren tildeler og kjøper tjenester etter søknad. Museet mottar midler til faglig rådgiving, sikringsundersøkelser mm – tilskudd til utøvelse av delegert myndighet (post 78). Denne posten skal ikke inkludere befaringer og rådgiving som inngår i ordinære saksforberedelser. Museet fikk i 2009 overført kr. 210.000 til oppgaven. Beløpet dekker ikke de faktiske utgiftene og museet bruker hvert år mellom 100.000 og 200.000 av egne midler til arbeidet. Det må arbeides overfor Riksantikvaren/Miljøverndepartementet for å få økt tilskuddet.

Etter søknad kjøper Riksantikvaren tjenester innen ulike områder; innenfor bergkunst, ulike konserveringsoppdrag som kirkeinventar, fredete bygninger i tre og stein, registrering av bygningsstein fra middelalder, oppdatering av kulturminnebasen Askeladden mm. Arkeologisk museum må holde seg oppdatert på hvilke prosjekter Riksantikvaren lyser ut og hvordan museet kan integrere dette i sitt virke.

REVITA-midler. De fire øvrige landsdelsmuseene fikk over statsbudsjettet i perioden 2003 til og med 2009 øremerkede strategiske midler til sikring og bevaring av samlingene. Da Arkeologisk museum lå under Kulturdepartementet fikk museet ikke ta del i denne satsingen. Midlene opphørte i 2010. UHR M arbeider overfor Kunnskapsdepartementet for å få midler inn på statsbudsjettet igjen. AM har ansatte over basisbevilgningene til å utføre arbeidet. Eventuelle prosjektmidler kan delvis brukes på oppgaver som i dag belastes basisbevilgningen.

MUSIT (universitetsmuseenes it-organisasjon). De øvrige fire landsdelsmuseene har fått tilført betydelige midler til digitalisering av samlingene. Først gjennom Dokumentasjonsprosjektet (1991 – 1997) og seinere gjennom Museumsprosjektet (1998-2006). Til sammen dreier det seg om flere hundre millioner kroner. Da Arkeologisk museum lå under Kulturdepartementet fikk ikke museet ta del i denne satsingen. Som et resultat av St. meld. Nr. 15 – *Tingenes tale* nedsatte departementet et utvalg som avleverte en anbefaling til mandat og organisering av et nasjonalt digitalt universitetsmuseum. Styret i MUSIT har nå fremmet forslag overfor Kunnskapsdepartementet hvor bla midler til dette skal tilfalle museene til faste stillinger og i tillegg styrke MUSITs organisasjon sentralt. Dette vil kunne frigjøre noe arbeidstid til ansatte som i dag arbeider med oppgaven og som lønnes over basismidler.

DDAMA (Digitization and Dissemination of Archaeological Museum Archives). Etter søknad til NFR mottok de fem landsdelsmuseene 2 mill. kr. til et forprosjekt vedr. digitalisering av de vitenskapelige arkivene. Kulturhistorisk museum, UiO administrerer prosjektet og det er ansatt en prosjektleder. AM har alt påbegynt arbeidet med digitalisering av vitenskapelig arkiv. Dersom universitetsmuseene får tildelt midler, kan disse delvis brukes til å finansiere eksisterende arbeidsstokk.

Risiko

Prosjekt finansiert av det offentlige kan være like uforutsigbare som prosjekt finansiert av det private næringsliv, for eksempel forsvant Revitamidlene fra universitetsmuseene i 2010 uten forvarsel og etter å ha blitt tildelt siden 2003 og før prosjektene var ferdigstilt. Det var bygd opp prosjektorganisasjoner ved museene og midlertidig prosjektansatte fikk ikke fornyet kontraktene sine. Det ligger derfor en risiko også ved slike prosjekt og ved en evt. tildeling av midler er det viktig i størst mulig grad å forankre oppgavene til allerede fast tilsatte og ha god prosjektstyring. Det er også viktig å arbeide for at departementet gir bevilgninger til faste stillinger dersom oppgavene er løpende og langsiktige, jf. Nasjonalt digitalt universitetsmuseum.

Økt inntjening

Det arbeides på flere fronter for å få økte bevilgninger til ulike former for samlingsforvaltning. Ut fra satsingen som blir fremmet i St.meld. 15, bør det utkrystallisere seg en del midler som delvis kan finansiere allerede eksisterende stillinger. Det samme gjelder søknad til NFR som har bevilget midler til et forprosjekt vedr. digitalisering av vitenskapelig arkiv. Videre må museet fortsette å skaffe midler fra Riksantikvaren til å utføre arbeid som kan integreres i arbeidet vårt og arbeide for å få i stand faste avtaler vedr. vedlikehold av kirkeinventar og fredete bygninger og bygningsrester i tre og stein i Rogaland. Fra Riksantikvaren vil vi i år få tildelt om lag 1 mill. kr. Om og i hvor stor grad en vil få midler til de ulike prosjektene er foreløpig uavklart, men i de kommende år bør noen bli realisert. Midlene kan delvis finansiere eksisterende stillinger.

Vedr. punkt 3

Det har vært et bevisst valg ved AM å bygge opp et sterkt faglig naturvitenskapelig miljø for å studere mennesket i sitt miljø i et langtidsperspektiv. Naturviterne ved Arkeologisk museum har i tillegg til å utføre prosjekter ved AM også påtatt seg oppdrag for eksterne oppdragsgivere, særlig NIKU og Kulturhistorisk museum, UiO og i noen grad NTNU, Universitetet i Tromsø og enkelte

fylkeskommuner. Fordi den årlige oppdragsmengden er uforutsigbar og vår stab av naturvitere er begrenset, kan det være vanskelig å finne en balansegang mellom å gjennomføre og slutføre prosjekter ved AM og de eksterne. Alle prosjektene har en sluttdato, og i blant kan det være problematisk å overholde tidsfrister.

Risiko

Oppdragsmengden er uforutsigbar. Innen de neste to åra er imidlertid oppdragsmengden knyttet til de interne prosjektene fulltdekket. Dersom AM får tildelt større eksterne prosjekt, må en vurdere å prosjektansette naturvitere på lik linje med prosjektansatte arkeologer.

Økt inntjening

For å holde et jevnt oppdragsnivå kan AM legge inn anbud på eksterne prosjekt og bruke fast ansatte når vår interne oppdragsmengde er lav og å engasjere prosjektansatte ved manglende intern kapasitet. Mange små eksterne oppdrag er kostnadskrevende i forhold til større prosjekt. AM har lagt inn anbud vedr. naturvitenskapelige oppdrag ved Kulturhistorisk museum, UiO som regner med å ha en årlig oppdragsmengde på ca 70 prosjekt. Avtalen skal gjelde i to år med mulighet for opsjon i ett + ett år. Kulturhistorisk museum estimerer tidspunkt for tildeling til uke 18, 2010.

Museet kan også vurdere sine faktureringsrutiner og legge seg mer opptil det som er vanlig i næringslivet. Det er imidlertid en balansegang mellom at AM har tilstrekkelig inntjening på oppdragene og konkurranse fra utenlandske firma.

Vedr. punkt 4

I tillegg til arkeologisk konservering utfører AM oppdrag innen malerikonservering og konservering av objekter fra nyere tid. Det har vært et bevisst valg å bygge opp et sterkt faglig konserveringsmiljø. Oppdrag innhentes fra hele landet, spesielt i forbindelse med restaurering og konservering av kirkebygninger- og inventar. Stillingene er finansiert ved oppdrag og ved avtale med Rogaland fylkeskommune.

Risiko

Museet har de siste åra hatt tilstrekkelig med eksterne oppdrag. Oppdragsmengden kan imidlertid variere fra år til år. Videre kan det i enkelte tilfeller være vanskelig å fastslå konserveringsbehovet av en gjenstand eller et maleri før en er i gang med arbeidet, noe som kan resultere i budsjettsprek.

Økt inntjening

AM må arbeide for å få bedre avtaler med Rogaland fylkeskommune vedr. Senter for konservering i Rogaland. Det arbeides kontinuerlig med for å få inn større prosjekt; små oppdrag er mer tidkrevende enn større. Videre må det arbeides med å få fast avtale med Riksantikvaren vedr. konservering og restaurering av kirkeinventar og middelalderbygninger i tre og stein. AM kan også vurdere sine faktureringsrutiner og legge seg mer opp det som er vanlig i næringslivet. Det er imidlertid en balansegang mellom at AM har tilstrekkelig inntjening på oppdragene og konkurranse fra utenlandske firma

Bedre organisering for bedre utnyttelse av personale og ressurser

Oppgavene og arbeidet de ulike fagområdene utfører er vevd inn i hverandre. Dersom det er manglende kapasitet på ett fagområde vil dette ha konsekvenser for de øvrige. Dette krever helhetstenkning. Videre er det uforutsigbart hvor mange prosjekt som til en hver tid kommer inn, særlig gjelder dette prosjekt som er et resultat av kulturminneloven. Også for rene oppdrag kan det oppstå problemer ved at den som bestiller oppdrag ikke leverer materialet til rett tid. Dette fører igjen til forsinkelser og opphoping av arbeidsoppgaver. Dette krever god prosjektstyring.

Løsninger:

- Sterkere prosjektstyring ved AM. For større prosjekt må referansegruppene i større grad følge prosjektene til de er ferdigstilt.
- Bedre samhandlingsrutiner med og klarere krav til oppdragsgiver, for eksempel om at de leverer materialet og dokumentasjon i tide.
- Tidsmessig utstyr til å utføre arbeidet effektivt.
- Bedre disiplin ved AM i alle ledd og at en respekterer hverandres og egen arbeidstid
- Bedre faktureringsrutiner

Bitten, Karstein, Mari, Olle og Paula
29.04.10